

werkplaats 30

jaargang 19 | februari 2021

Voel je thuis in de buurt

Integratie is ontmoeten
Het belang van
een goed gesprek

De inclusieve samenleving
Iedereen
doet mee

Ahmed Marcouch
'Diversiteit in de wijk
is essentieel'

colofon

Werkplaats voor de leefomgeving is een uitgave van KNHM foundation.

www.knhm.nl
info@knhm.nl

Redactieadres:
 KNHM foundation
 Postbus 33
 6800 LE Arnhem

Redactie: Renée Frissen, Suzan Steeman, Asha Baly, Obaa Yaa Adu Amankwah, Dionne Abdoelhafiezkhani, Frank van Bussel, Yvonne Rosloot, Mariska Lokker
Coördinatie en eindredactie: Frederieke de Vries
Met dank aan: Jeroen van der Spek, Karin Wesselink, Arghje de Sitter, Els Wiegant, John Voermans, De Beeldredactie, Mariska Lokker
Vormgeving: Ana-Maria Marin – www.ammarin.nl
Concept: Frame Publishers
Cover: Rui Jun Luong
Druk: Canon Arnhem
Oplage: 12.500 exemplaren
ISSN: 1574-2083

Werkplaats voor de leefomgeving wordt uitgegeven rondom een actueel thema. Dit nummer staat in het teken van de diversiteit en inclusie en is uitgebracht in samenwerking met Open Embassy, WOMEN Inc. en IZI Solutions.

De verantwoordelijkheid van de teksten berust bij de auteurs. De inhoud van deze Werkplaats voor de leefomgeving kan geheel of gedeeltelijk worden overgenomen indien de bron vermeld wordt en de redactie daar toestemming voor geeft.

Beeld cover: “Het ontwerp visualiseert dat verschillen en gelijkwaardigheid samen kunnen leven. Ongeacht wie ze zijn en waar ze vandaan komen, kan er eenheid gevormd worden. Dit is wat inclusiviteit betekent; samen zijn in harmonie zoals de natuur dat is.”
Rui Jun Luong - ruijunluong.nl

voorwoord

Voel jij je thuis in je buurt?

Vijftien jaar geleden zijn we in onze buurt in Almere komen te wonen, waar men net begonnen was met de bouw van de wijk. Niemand kende elkaar en er waren nog geen logische ontmoetingsplekken. Maar na verloop van tijd zijn we begonnen met de Buufs-app. En toen ging het snel: het was boeiend om te zien hoe snel we elkaar beter leerden kennen en vooral hoe al die totaal verschillende buurtbewoners elkaar ineens wisten te vinden. Zo zijn diversiteit en inclusie belangrijk in alle vaten van de samenleving.

Of het nu gaat om Black Lives Matter, LHBTIQAPC-rechten toegankelijkheid, gendergelijkheid, gentrificatie, nieuwbouw- of forenswijken, achtergestelde wijken of asielzoekerscentra: het raakt iedereen wel op de een of andere manier. In elke wijk of buurt is namelijk hetzelfde van belang: hoe leef je goed met elkaar samen en hoe zorg je voor een leefbare wijk voor iedereen? KNHM foundation daagt mensen zelfs uit om hun leefomgeving socialer en mooier te maken. In die zin zijn we er voor iedereen die aan de slag wil in zijn of haar buurt. Maar weet iedereen ons wel te vinden? Of sterker nog: weten wij iedereen wel te vinden? Het is belangrijk om ook kritisch naar jezelf te durven kijken en de wil te hebben om te (blijven) leren.

Daarom zijn we voor deze editie op kritisch onderzoek uitgegaan, samen met experts en ervaringsdeskundigen op het gebied van diversiteit en inclusie. Het zijn voor mijn gevoel nog steeds termen die voor iedereen wat anders kunnen betekenen. Maar de beste omschrijving hoorde ik tijdens een van de redactievergaderingen: **Diversiteit betekent dat je op het feestje wordt uitgenodigd. Inclusie betekent dat je het feestje mee helpt organiseren.**

Ik hoop dat deze editie van Werkplaats je aan het denken zet, of liever nog: tot actie aanzet om op zoek te gaan naar blinde vlekken, onzichtbare weefwerken en figuurlijke muren die naar beneden moeten. Want je veilig en thuis voelen in je buurt, kan alleen als iedereen mee mag doen én meedoet.

Veel leesplezier!

Annemarie Jorritsma
Voorzitter KNHM foundation

04

visie

**“VIER JAAR GELEDEN STOND INCLUSIVITEIT
NIET EENS IN HET WOORDENBOEK”**

08

inspirerend voorbeeld

**“IK WEET HOE HET IS OM
BUITENGESLOTEN TE WORDEN”**

10

**ONDERZOEKER MAURICE CRUL
OVER VERBINDING**

13

kort

14

inspirerend voorbeeld

**“JE HOEFT ALLEEN MAAR
NAAR ZE TE LUISTEREN”**

16

BIAS: WIE SLUIT JIJ IN/UIT?

18

HEB JIJ BEPERKT ZICHT?

22

26

08

22

4 visionairs

24

inspirerend voorbeeld

**“JE MOET MET IEDEREEN
IN GESPREK BLIJVEN”**

26

reportage

**PLEKKEN IN DE WIJK WAAR
IEDEREEN WELKOM IS**

30

café Integracja in Horst a/d Maas

“INTEGREREN IS ONTMOETEN”

33

KNHM foundation

34

inspirerend voorbeeld

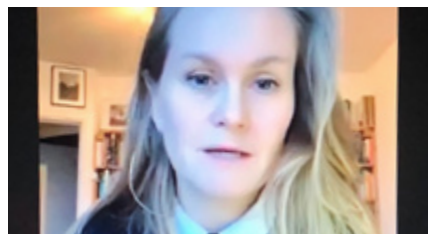
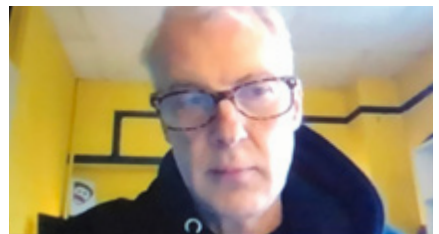
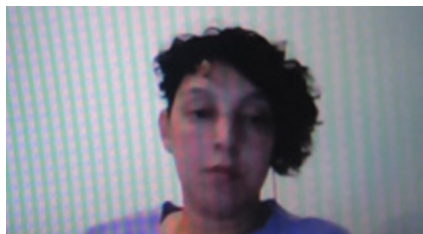
**“EEN GOED GESPREK LEVERT
ALTIJD IETS OP”**

10

Op weg naar een inclusieve samenleving:

“Vier jaar geleden stond inclusiviteit niet eens in het woordenboek”

Frank van Bussel, Dionne Abdoelhafiezkhani, journalist Jeroen van der Spek, Jannet Vaessen en Renée Frissen in gesprek via Zoom.

Gezamenlijkheid en meedoen zijn sleutelbegrippen in de participatiemaatschappij. Toch hebben lang niet alle Nederlanders in dezelfde mate toegang tot welvaart en welzijn, maatschappelijke voorzieningen en regelingen. KNHM foundation sprak met drie experts over het doorbreken van bubbels, systematische uitsluiting en de veranderde perceptie op achterstandswijken: “Dertig jaar geleden werd ‘de wijk’ ineens een multiculturele wijk.”

tekst: Jeroen van der Spek

Een inclusieve samenleving, gelijke kansen en diversiteit. Het zijn idealen die in veel beleidstukken en politieke visies worden beleden en ook wekelijks in het nieuws opduiken. Toch leert de praktijk dat een inclusieve samenleving nog ver weg is. “We doen in Nederland graag alsof onze samenleving heel gelijkwaardig en toegankelijk is”, zegt Renée Frissen, oprichter en directeur van actieonderzoeksbureau OpenEmbassy. “Maar helaas is dat niet zo. Uitsluiting speelt in alle geledingen van onze maatschappij: van hoe we dingen financieren tot hoe we taal gebruiken, en van de organisaties die we oprichten tot het beleid dat we ontwikkelen.”

“De mechanismen van in- en uitsluiting die over mannen en vrouwen gaan, gelden ook voor andere vormen van diversiteit”, zegt Jannet Vaessen, oprichter en directeur van WOMEN Inc. “De inconvenient truth die ik in al mijn verhalen probeer over te brengen, is dat de tegenstellingen tussen de verschillende groepen groter worden. Vooral in sociaaleconomisch opzicht. De armen blijven arm, terwijl een kleine elite steeds rijker wordt. Pas als mensen die het zelf goed hebben en die besluitvormende posities bekleden erkennen dat zij de kloof groter maken, kunnen we groeiende sociale ongelijkheid echt aanpakken.”

Copingmechanismen

De aandacht voor diversiteit en inclusie is de laatste jaren wel sterk toegenomen. **Jannet:** “Dat is een positieve ontwikkeling, maar het werd ook wel tijd! Toen ik vier jaar geleden het boek *Iedereen Inc.* schreef, stond inclusiviteit niet eens in het woordenboek. Nu komt het onderwerp wekelijks op het nieuws voorbij. Logisch, want er zijn steeds meer mondige burgers, die vinden dat hun stem onvoldoende wordt gehoord. Dat geluid wordt door internet en internationalisering enorm versterkt. Kijk maar naar bewegingen als MeToo, Black Lives Matter of Kick Out Zwarte Piet.”

“Tegenwoordig zijn er steeds meer jonge mensen met een migratieachtergrond die hun stem in het publieke debat laten horen”, beaamt Dionne Abdoelhafiezkan, partner en oprichter van sociaal innovatiebureau IZI Solutions. “Waar de eerste twee generaties allerlei vermijdende copingmechanismen hadden om met uitsluiting om te gaan, zeggen veel mensen van de derde of vierde generatie: ik ben hier geboren, ik ben hier opgeleid en ik wil op een volwaardige manier in de samenleving participeren.”

“Als je als overheid of als KNHM foundation dat soort lokale initiatieven weet te faciliteren zet je mensen echt in hun kracht”

Community-gevoel

Ook voor KNHM foundation zijn inclusie en diversiteit belangrijke actuele thema's. “Meedoen is misschien wel de kerngedachte in de burgerinitiatieven die we ondersteunen”, zegt directeur Frank van Bussel. “Al zijn we als organisatie nog niet zo bewust met inclusie en diversiteit bezig. KNHM foundation is van oudsher vooral actief in kleinere dorpsgemeenschappen op het platteland. Daar vormen arm en rijk of theoretisch en praktisch opgeleid vaak samen een gemeenschap en weten de bewoners elkaar ondanks de tegenstellingen te vinden. In de grote steden, waar we tegenwoordig steeds vaker projecten ondersteunen, is minder snel een community-gevoel en zijn de tegenstellingen groter, zeker in wijken met een laag sociaaleconomische status.”

Renée: “Die tegenstellingen hebben ook te maken met het feit dat we anders naar wijken in grote steden zijn gaan kijken. In zijn boek *Mijn ontelbare identiteiten* beschrijft antropoloog Sinan Çankaya hoe zijn buurt van oudsher een plek was waar bewoners elkaar ondersteunden en van elkaars verworvenheden profiteerden.

Renée Frissen,
oprichter en directeur van actieonderzoekbureau
OpenEmbassy

Jannet Vaessen,
oprichter en directeur van WOMEN Inc.

Dionne Abdoelhafiezkhane,
partner en oprichter van sociaal innovatiebureau IZI Solutions

Frank van Bussel,
directeur van KNHM foundation

“Het gaat niet om incidenten, maar om een institutionele houding van overheid en organisaties, waardoor groepen systematisch worden achtergesteld”

Tot dertig jaar geleden de perceptie begon te veranderen en ‘de wijk’ steeds meer een multiculturele wijk werd. Het frame werd ineens: daar wonen mensen van verschillende afkomst en daar komen veel problemen uit voort.”

Gedachtenkronkels

Zijn we achterstandswijken gaan stigmatiseren? **Dionne:** “Ik denk dat we de bewoners zijn gaan stigmatiseren. De bril waardoor veel mensen nu kijken, zorgt ervoor dat mensen met een migratieachtergrond als een groep met problemen worden weggezet. Als een kind met een Nederlandse achtergrond een uitdaging heeft op het gebied van taal vraagt de leerkracht al gauw of het kind dyslectisch is. Iemand met een migratieachtergrond heeft meteen een taalachterstand. Met de aannames over een groep gaan we voorbij aan iemands persoonlijke verhaal. Dit gebeurt nu ook met ‘de witte man’. Die wordt nu in de hoek gezet door vrouwen, de lhbtq-gemeenschap en mensen met een migratieachtergrond. Hij krijgt de schuld van alle ongelijkwaardigheid. Maar dé witte man bestaat niet, evenmin als dé Marokkaanse-Nederlander en dé vrouw van dertig-plus die allang kinderen had moeten hebben. We moeten af van die rare gedachtenkronkels.”

Frank: “Het stigmatiseren en daarmee uitsluiten van groepen mensen is een hardnekkig probleem. Tegelijkertijd geloof ik ook dat er in veel wijken daadwerkelijk veranderingen gaande zijn. Zoals verdringing aan de onderkant van de arbeidsmarkt, door de instroom van goedkope arbeidskrachten uit Oost-Europa. Dat is een reëel gegeven.” **Jannet:** “Ja. Maar de vraag is: nemen we dat de praktisch opgeleide Nederlanders kwalijk, of ontstaan de problemen in zo’n wijk omdat meer welgestelde Nederlanders op plekken wonen waar mooiere huizen staan? Met andere woorden: is de oplossing fix the people of fix the system? We kunnen blijven denken: het lukt die arme mensen in een achterstandswijk steeds maar niet om hoger op de maatschappelijke ladder te klimmen. Maar we kunnen ook nagaan welke instanties er in die wijken actief zijn. En welke machts- en mediamechanismen deze situatie hebben gecreëerd.”

Andere perceptie

Wat voor rol spelen media bij de uitsluiting van groepen mensen? **Renée:** “In media en politiek krijgen mensen vaak het verhaal aangereikt dat andere mensen de grootste oor-

zaak zijn van hun maatschappelijke achterstand. In praktijk blijkt dat vaak helemaal niet te kloppen. Twee jaar geleden nam Stichting Nieuw Thuis Rotterdam het initiatief om 200 huizen te kopen, waar ze Syrische gezinnen konden plaatsen en begeleiden. Aanvankelijk was er erg veel weerstand tegen de plannen. Althans: dat was het verhaal dat in de media bleef hangen. Maar wat er in werkelijkheid gebeurde was dat de mensen met de meeste weerstand de Syrische nieuwkomers verwelkomden met kleine knuffelbeertjes, die van hun eigen kleinkinderen waren geweest.”

Frank: “Het grote nadeel van bubbels in de media of in de beeldvorming is dat ze je nieuwsgierigheid wegnemen. Daardoor ben je veel sneller geneigd om iemand als andersdenkend of zelfs als vijand weg te zetten. Mijn moeder, die een katholieke achtergrond heeft, had vroeger een negatief beeld van homoseksualiteit. Tot ik een keer een bevriende lesbische studiegenoot mee naar huis nam. Toen was het probleem meteen uit de wereld. Als mensen met elkaar gaan praten, zorgt dat vaak voor een hele andere perceptie.”

Institutioneel racisme

Hoe kun je als organisatie en als individu bijdragen aan meer een inclusieve samenleving? **Jannet:** “Door niet in slachtoffers te denken, maar door je af te vragen wat je zelf kan doen. Bijvoorbeeld: kies je voor je kinderen liever een witte of een gemengde school? Ik denk dat ze op een gemengde school meer leren. En kijk je bij een vacature in je organisatie naar wat je nog niet in huis hebt of ben je per ongeluk bezig om jezelf te klonen? Maar er zijn ook veranderingen die je echt op systeemniveau moet aanpakken. De groeiende ongelijkheid is inherent aan onze economisch gerichte, kapitalistische manier van samenleven. Als we werkelijk een inclusieve samenleving willen realiseren, zal daar iets moeten veranderen.”

Dionne: “Het is heel goed dat er in het publieke debat nu veel wordt gesproken over institutioneel racisme, dezelfde machtsmechanismen zie je ook terug bij man-vrouw verhoudingen, bij mensen met een arbeidsuitdaging, bij mensen die tot de lhbtq-gemeenschap behoren, en ga zo maar door.”

Maatschappelijk middenveld

In hoeverre slagen buurt- en wijkinitiatieven erin om inclusief te werk te gaan? **Renée:** “Dat wisselt enorm. In Gelderland hebben wij veel buurtinitiatieven gesproken die zich richten op de integratie van nieuwkomers. De initiatiefnemers hebben vaak superleuke dingen bedacht, maar vervolgens blijken er helemaal geen mensen uit de buurt op af te komen. Zo’n mismatch komt vooral omdat veel initiatieven niet vraag- maar aanbodgericht te werk gaan. En omdat hun teams meestal geen afspiegeling van de doelgroep vormen. Dan krijg je de situatie dat witte mensen activiteiten bedenken voor nieuwkomers en in een helpende rol schieten. Dat werkt echt niet meer.”

Dionne: “In het maatschappelijk middenveld zijn veel welzijnsorganisaties enorm gebureaucratiseerd, waardoor ze hun voelsprietten in de buurt helemaal kwijt zijn geraakt. Organisaties als KNHM foundation proberen juist invloed terug te geven aan mensen die in een systemische benadering over het hoofd worden gezien: buurtbewoners, sleutelfiguren, informele organisaties. Stichting Carabic in Amsterdam heeft tijdens de eerste lockdown meer voedselpakketten samengesteld dan welke voedselbank ook. Als je als overheid of als KNHM foundation dat soort lokale initiatieven weet te faciliteren zet je mensen echt in hun kracht.” ■

“Ik weet hoe het is om buitengesloten te worden”

De speeltuin die ze zelf bedacht is ondertussen haar tweede thuis. **Renuka de Kunder** was maatschappelijk werkster en juf en runt nu een wel heel unieke plek: Gewoon Buiten, in een park in Overloon.

tekst: Karin Wesselink

“Laatst stond er weer een moeder van ontroering bij me te huilen. Ze vertelde dat onze speeltuin de eerste plek is waar haar kinderen samen kunnen spelen én waar ze niet vreemd worden aangekeken. Een van haar kinderen heeft namelijk een beperking. Alle speeltuinen zijn altijd óf voor kinderen met een beperking of voor kinderen zonder beperking.” Zonder denk- of adempauze kan Renuka wel honderden van dit soort verhalen vertellen. Een succesnummer is bijvoorbeeld de schommel voor kinderen met een motorische beperking, waar je niet ziet of iemand iets mankeert. En ook de picknicktafels met plateaus waar je met een rolstoel onder kunt rijden bleken goud. Zo kan écht iedereen meedoen.

Een bijdrage leveren

Voorbeelden van stagiaires die bij Gewoon Buiten een enorme ontwikkeling doormaken zijn er ook legio, zoals die 14-jarige jongen met een zware vorm van autisme. “Op de eerste dag sloeg hij gillend zijn handen over z’n oren in de buurt van een spelend kind. Een half jaar later bracht hij kletsend koffie rond tussen twee schoolklassen. Terwijl ze hem eigenlijk eentonig fabriekswerk wilden laten doen.” Het geheim volgens Renuka: alles in de speeltuin mag op jouw manier en op jouw tempo. En er zit geen prestatiedruk op de werkzaamheden. En: “Vooral veel lachen met elkaar.”

Ze wil ook niet vergeten te vertellen wat de speeltuin betekent voor de buurtgenoten. Die ene man van achter in de tachtig bijvoorbeeld, die dreigde te vereenzamen en nu naar hartenlust schoffelt, vol trots dat hij op zijn leeftijd een bijdrage kan leveren. En alle ouders die elkaar nu weten te vinden op de speelrotsen in groepjes bij elkaar of in de zandbak waar met gemak zes gezinnen tegelijk kunnen graven en wroeten.

“Tijdens mijn openingsspeech van de speeltuin, nu twee jaar geleden, sprak ik mijn wens uit dat mensen praatjes met elkaar zouden gaan maken. Zo kan het gebeuren dat je net die werkloze buur aan een baantje helpt. Of dat jouw goedemorgen de dag van de ander goedmaakt.” Dat bleek niet tegen dovemans oren gezegd en volgens Renuka is dat ook precies wat deze buurt kenmerkt. “Iedereen spreekt elkaar makkelijk aan.”

Beren op je weg

Als kind was het haar droom een wereld te creëren waarin iedereen meedoet en niemand aan de zijlijn staat. “Ik weet hoe het is om buitengesloten te worden. Ik ben geadopteerd uit Sri Lanka en werd op school gepest om mijn huidskleur. Ik woonde in een dorpje met een azc en het leek wel alsof er twee fronten waren. De dorpsbewoners en de asielzoekers. Bij de supermarkt hoorde

ik mensen zich hardop afvragen hoe ik een brommer en leren jasje van een uitkering kon betalen. En bij de drogist liep de manager achter me aan om te kijken of ik niets zou stelen.” In die tijd sprak ze zich hierover niet uit. Maar een mooier antwoord dan haar goede voorbeeld zou ze niet kunnen geven. “Die ervaringen van vroeger hebben me wel gemaakt tot wie ik nu ben. En als iemand nu tegen me zegt dat ik iets niet kan, dan komt er een enorme strijd lust naar boven.” Die strijd lust kwam haar meer dan eens van pas. Want als je zoiets bedenkt als speeltuin Gewoon Buiten, dan moet je een enorm doorzettingsvermogen hebben. “En alle beren op je weg willen omarmen.” Ondertussen kunnen haar eigen kinderen het woord ‘speeltuin’ niet meer horen, maar ze wint prijs na prijs met haar initiatief en ze heeft een duidelijke stip aan de horizon. “Ik hoop dat er in elke provincie zo’n speeltuin komt. Ik gun dit iedereen en hoop vooral dat dit de nieuwe samenleving wordt.” —

“Iedereen spreekt elkaar makkelijk aan”

Gewoon Buiten

Gewoon buitenspelen is niet voor elk kind even vanzelfsprekend. Negen van de tien speelplekken is voor bijvoorbeeld een rolstoel niet toegankelijk. Maar in de speeltuin Gewoon Buiten in Overloon kan elk kind terecht. En niet alleen dat: elke woensdagochtend lopen er vijf jongens met een afstand tot de arbeidsmarkt stage. Ze schoffelen, vegen en soppen en doen zo werkervaring op die ze nergens anders zouden kunnen opdoen. Deze speeltuin won de derde prijs bij de landelijke Kern met Pit wedstrijd editie 2019 van KNHM foundation.

www.speeltuingewoon-buitenoverloon.nl

“Onzichtbare weefwerken zorgen voor verbinding”

Maurice Crul is hoogleraar Sociologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij doet al meer dan 25 jaar onderzoek naar de school ‘loopbanen’ van migrantenkinderen in Europa. We leggen hem zeven citaten voor van collega’s, documentairemakers en vakgenoten over diversiteit en inclusie. “Geef álle mensen zeggenschap over hoe de samenleving eruit moet komen te zien, in plaats van alleen maar met eisen en verplichtingen te komen voor een deel ervan.”

tekst: Mariska Lokker

“

‘We moeten ons realiseren dat de effecten van gelijke behandeling met vertraging aan het licht komen, in de orde van een of twee generaties.’

Han van der Maas,
hoogleraar psychologie
aan de UvA

“Dit is een gebruikelijke benadering, zeker in onderzoek naar migratie en generaties. Het laat zien dat de tweede generatie die geboren is in het land een hoger acceptatieniveau kent dan de eerste generatie. Wat ik lastig vind, is dat het ook suggereert dat door de loop van de tijd dingen vanzelf wel goedkomen. Dat vind ik een discutabele stelling. Kijk bijvoorbeeld naar de Black Lives Matter demonstraties of de discussie en demonstraties rondom zwarte piet: het vergt wel degelijk strijd en die gelijke behandeling komt echt niet vanzelf.”

“Je ziet hierin wel een verschil tussen stad en platteland. Grote internationale steden hebben de kanteling al gemaakt dat er een aanvaarding of normalisering is van diversiteit. Deze grootstedelingen zijn gewend aan diversiteit, zijn erin opgegroeid. Ook hier zie je dat kinderen van Nederlandse afkomst een numerieke minderheid zijn in steden als Amsterdam, Den Haag of Rotterdam. Zij weten niet beter dat diversiteit op hun school, in de straat, op de sportclub een gegeven is: het is iets normaals, eigenlijk ook geen issue meer. Op het platteland is dat nog anders, en dat zie je ook terug in de politiek. Ik denk dan ook dat steden steeds meer loskomen van de landelijke politiek, zij gaan hun eigen beleid maken omtrent diversiteit en inclusie. En dat zal steeds verder af komen te staan van de landelijke politiek waar de anti-migranten stem nog steeds duidelijk aanwezig is in het debat.”

“

‘Kinderen met een leerachterstand gaan een te laag sjoelbakje in. In Nederland zijn we extreem vroeg met de voorselectie. Op je tiende krijg je al een voorlopig schooladvies. Kinderen gaan leven naar hun verwachtingen. Als een kind een laag advies krijgt, kan hij zomaar alles uit handen laten vallen.’

Ester Gould,
documentairemaker
Klassen

“Ik wil dit graag nog iets concreter maken. Wat wij in Nederland doen is namelijk heel vreemd. We selecteren niet alleen heel vroeg, maar we zetten de kinderen die in de middengroep zitten (vmbo-t, de oude mavo) eigenlijk meteen op de weg naar het beroepsonderwijs. Want je gaat van vmbo-t naar het mbo en meestal niet naar de havo, althans dat is geen gangbare route. En dat is in combinatie met het vroeg selecteren zo desastreus.

Terwijl het verschil tussen een vmbo-t-advies en een havo-advies heel erg klein is. Hoger opgeleide ouders weten vaak een vmbo-t-advies om te praten naar een havo-advies, waardoor hun kind meer kansen krijgt. Ze gaan naar een havo/vwo-school, komen in een serieuzere leeromgeving met meer mogelijkheden zoals bijles en hulp van hun ouders. De andere kinderen komen op de categorale vmbo-scholen terecht en die scholen hebben totaal geen incentive om goede vmbo-t-leerlingen door te laten stromen naar de havo: ze willen hun goede leerlingen immers niet kwijt. Er staat dus een enorme prijs op die vroege selectie. Er zijn gelukkig wat reparaties geweest aan het systeem, zo is het nu makkelijker gemaakt om door te stromen van vmbo-t naar de havo en zijn er kans-klassen opgezet.

Een hele goede ontwikkeling is dat de brede brugklas weer nieuw leven wordt ingeblazen.”
“Dat brengt me trouwens op een leuke anekdote: de Open Scholengemeenschap Bijlmer biedt zo’n brede brugklas aan. En veel hoger opgeleide ouders van Nederlandse afkomst wilden ineens hun kind op deze school: omdat ze een vmbo-t-advies hadden gekregen, of het nog niet redden op de havo/vwo. Ineens was dat hele argument van ‘ik wil mijn kind niet op een zwarte school’ niet meer zo belangrijk. Want de brede brugklas was gewoon de beste manier om hun kind door te laten stromen naar havo/vwo. En vervolgens waren ze ook nog eens heel tevreden over die school. Diversiteit gecreëerd door opportunisme.”

“

‘Op het oog wordt onze samenleving veel diverser door migratie – nieuwe geuren, geluiden, smaken – maar op fundamenteel niveau veranderen westerse samenlevingen weinig: de mainstream instituties (onderwijs, rechtspraak, leger, politiek, zorg) zijn zo sterk, zo alom aanwezig, dat alle burgers inclusief minderheden zich er uiteindelijk sterk naar voegen.’

Alejandro Portes, socioloog

“Alejandro wijst op een belangrijk punt. Aan de ene kant heb je de dynamiek tussen mensen en aan de andere kant instituties, die gewoon heel erg langzaam veranderen. Zij blijven dan ook vaak nog lang ten dienste staan van de mensen van Nederlandse afkomst. Neem bijvoorbeeld het onderwijs: er zijn veel christelijke en katholieke scholen in Amsterdam, terwijl 80% van de leerlingen een moslim achtergrond heeft. Toch blijven die scholen voor een groot deel de katholieke of christelijke overtuiging uitdragen. Ze passen zich wel een beetje aan: het Suikerfeest wordt gevierd, ze begrijpen dat tijdens de ramadan leerlingen minder energiek zijn dan normaal. Maar het gaat altijd met een zekere vertraging. Toch kan het ook ineens heel snel gaan. Ik heb me afgelopen jaren verbaasd over hoe het karakter van zwarte piet is veranderd. En door dat draagvlak zie je dat instituten als de gemeente, het bedrijfsleven, de scholen, dan ook zeggen: we gaan het vanaf nu anders doen.”

Er zijn veel christelijke en katholieke scholen in Amsterdam, terwijl 80% van de leerlingen een moslim achtergrond heeft

“

Jongeren maken vaker gebruik van verschillende semipublieke ruimten in de buurt zoals buurtcentra, jongerenwerk en sportverenigingen. Daarnaast is ook vooral school een belangrijke semipublieke ruimte waar jongeren in contact komen met leeftijdgenoten met diverse achtergronden. Aangezien jongeren veel van hun tijd hier doorbrengen, wordt diversiteit een normaal onderdeel van hun dagelijks leven en zijn hun sociale netwerken vaak diverser dan die van volwassenen.’

Kirsten Visser, universitair docent stadsgeografie, Universiteit Utrecht

“

‘Het is niet alleen kommer en kwel in arme wijken. Veel mensen wonen er prettig en de sociale netwerken van bewoners zijn vaak diverser dan wordt gedacht. De netwerken lopen dwars door elkaar heen qua etniciteit en leefstijlen.’

Anouk Tersteeg, stadsgeograaf aan de Universiteit Utrecht

“

‘In Nederland speelt uitsluiting en discriminatie een grote rol in het leven van jongeren met een migratieachtergrond. Ze hebben minder kansen als het gaat om onderwijs, werkgelegenheid en huisvesting, blijkt uit onderzoeken. Jongeren maken met de Black Lives Matter-demonstraties een vuist hiertegen.’

Jaco Dagevos
onderzoeker SCP

“

‘Integratie is geen zaak van de buurt, maar van de samenleving.’

Emily Miltenburg, politiek socioloog en onderzoeker bij het Sociaal en Cultureel Planbureau

‘Als je in de media de discussie hierover hoort, dan denk je bijna dat mensen die in dergelijke wijken wonen voortdurend in een crisissituatie zitten en dat elke dag de vonken er vanaf schieten. Terwijl het dagelijks leven in die wijken, ik woon er zelf ook, heel normaal en prettig is. Het is dus interessanter om je af te vragen hoe dát komt. En dan kom je inderdaad uit bij wat Anouk en Kirsten zeggen, dat mensen op veel meer vlakken met elkaar leven dan het eendimensionale beeld dat vaak in de media wordt geschetst. Kinderen gaan samen naar school, zitten op de voetbalvereniging, zien elkaar op de speelplaats of op de toneelclub in het buurthuis. Het zijn juist die onzichtbare weefwerken die onderling voor verbinding zorgen, waardoor deze wijken goed functioneren. Denk ook aan ondernemers die vaak samen de winkelstraat beheren en zo een gezamenlijk belang hebben of aan energieke buurtverenigingen en culturele organisaties. Vaak is dit weefwerk ook voor beleidsmakers en ambtenaren onzichtbaar, waardoor ze niet goed weten wat er in een wijk leeft en wat er juist goed gaat. En hier praat de media ook niet over, want dat is niet echt nieuws natuurlijk.’

‘Je ziet hoe in een korte tijd een onderwerp op de agenda is komen te staan, waar al ruim twintig jaar discussie over is. In de jaren 80 en 90 wilden we al dat bedrijven moesten aantonen dat ze moeite deden om mensen evenredig een plek te geven in hun organisatie of bedrijf. Toen was de tijd er blijkbaar nog niet rijp voor. Want bijna geen enkel bedrijf heeft dit gedaan of er was geen draagvlak voor. Maar op dit moment heeft een op de vier Nederlanders een migratieachtergrond. Dus dan zie je dat bedrijven toch tot het besef komen dat ze talent gaan verliezen als ze niet mee veranderen. Ook speelt de derde generatie Surinamers en Antillianen een grote rol in deze bewustwording. Deze jongeren zeggen: misschien hebben onze grootouders dergelijke uitsluiting of discriminatie nog geaccepteerd maar dat gaan wij gewoon niet meer doen. We eisen onze eigen plek op. Dat is wat je zag met de Black Lives Matter-demonstraties. En het mooie is dat ook witte jongeren zeggen, dit kan echt niet meer. Want het gaat over mijn vrienden, mijn partner of mijn collega’s.’

Ik ben erg kritisch op hoe het begrip integratie in Nederland gebruikt wordt. In de jaren 80 ontstond het idee dat integratie een tweezijdig proces was. Waarbij migranten langzamerhand zouden integreren, maar ook de omringende samenleving zonder migratieachtergrond mee verandert. Zodat je elkaar ergens in het midden ontmoet. Maar dat is feitelijk nooit het idee geweest van het beleid. Dat is altijd alleen gericht geweest op de migranten en de kinderen van migranten. En de omringende maatschappij hoefde eigenlijk geen enkele inspanning te plegen. Dus het begrip integratie is in die zin achterhaald, met name in de grotere steden. Zeker als je nagaat dat daar de zogenoemde migranten, hun kinderen en hun kleinkinderen juist de meest gevestigde groep zijn in de stad. De nieuwkomers zijn vaak mensen van Nederlandse afkomst uit de provincie die naar de stad komen om te studeren of te werken. En voor die mensen zal het misschien best een grote overgang zijn, om dan ineens in zo’n diverse en dynamische samenleving terecht te komen. Hoe speelt integratie hier dan een rol in? Ik vind dat het beleid zich moet richten om van de andere kant ook eens een inspanning te vragen. Geef álle mensen zeggenschap over hoe die samenleving er dan uit moet komen te zien, in plaats van alleen maar met eisen en verplichtingen te komen voor een deel ervan.” ■

Kijktip:

Fietsles voor migrantenvrouwen

Agartha Frimpong, bijgenaamd Mama Agatha, is een 60-jarige Ghanese vrouw die een fietstrainingsprogramma voor migranten- en vluchtelingenvrouwen in Amsterdam-Zuid leidt.

Als 'gemeenschapsmoeder' leert ze groepen vrouwen uit o.a. Pakistan, Marokko, Somalië en China de meest elementaire Nederlandse vaardigheid: fietsen. De zomercursus van Mama Agatha eindigt met een kleurrijke diploma-uitreiking waar de migrantendames hun diploma's in ontvangst nemen en op hun splinternieuwe fietsen de straten van Amsterdam op gaan. En ze letterlijk en figuurlijk weer aan het stuur van hun eigen leven staan. Een bijzondere korte documentaire, te bekijken via www.mama-agatha.com —

Diversiteit in de media

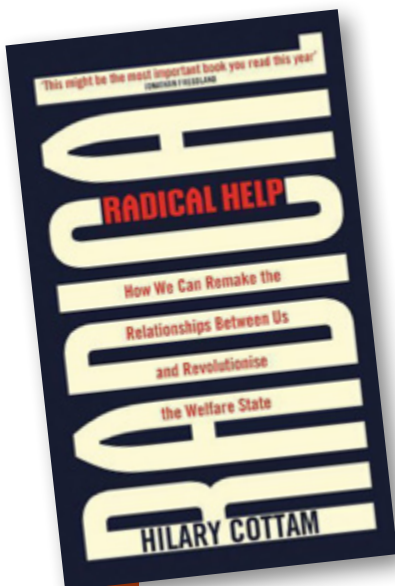

Omroep Zwart, Ongehoord Nederland, IslamOmroep. De een wil aandacht voor moslims, de ander voor het klimaat. Maar over één ding zijn alle nieuwe omroepen die strijden om zendtijd het eens: de beeldvorming in de media, en dan met name op televisie, moet diverser. Wat al die aspirant-omroepen verbindt, is dat ze de huidige NPO te eentonig vinden: een bolwerk van oude, linkse, witte mannen waar veel Nederlanders zich niet in herkennen. Dat dit keer een recordaantal van nieuwe omroepen zich hebben aangemeld zegt veel over in hoeverre de misrepresentatie in de media leeft in ons land. De omroepen die aan alle voorwaarden van de mediawet voldoen mogen vanaf 2022 hun programma's op de NPO uitzenden. —

Thuisonderwijs- maatjes

Leestip:

Radical Help

Vertrekkend vanuit de Engelse praktijk (de verzorgingsstaat van Beveridge tot de 'New Public Management'), maakt Hillary Cottam met het boek **Radical Help** een krachtig statement voor Social Design, als methode om taai en onoplosbaar lijkende sociale problemen te reframen en om tot nieuwe oplossingen te komen. Haar presentatie van vijf 'Experiments' geeft een inspirerende rondleiding door deze methode, waar zij, als echte pionier, gaandeweg ontdekkingen doet en lering trekt uit gemaakte fouten. De humane principes die zij hanteert om sociale verandering te meten, zijn 1-op-1 toepasbaar op de Nederlandse praktijk. Een radicaal werkboek dat uitdaagt en uitnodigt tot omdenken!
Hillary Cottam - Radical Help. —

Hoe kun je je kinderen nou goed ondersteunen bij thuisonderwijs als je zelf de taal (nog) niet goed machtig bent? Open Embassy zette direct in de eerste dagen van de eerste lockdown het project Thuisonderwijsmaatjes op: ervaren Nederlanders helpen op afstand mee bij het thuisonderwijs van nieuwkomer gezinnen. Initiatiefnemer Tamer Alalouh: "Momenteel zetten meer dan 400 vrijwilligers zich in om ongeveer 600 kinderen en jongeren te begeleiden met schoolwerk. Bijvoorbeeld door ondersteuning te bieden bij het huiswerk, maar ook te helpen met de computer, of door mee te kijken naar het maken van een dag- en weekplanning. Dat gaat helemaal corona-proof. Alles via Whatsapp, Zoom, Skype of een ander digitaal medium." Het koppelen is handwerk: ze streven naar een zo goed mogelijke match waarbij we de wensen van de vrijwilliger, het gezin en het kind goed in kaart brengen. Tamer: "Het contact blijkt enorm waardevol en blijft vaak niet enkel bij het online begeleiden van schoolwerk. Het is echt bouwen aan de community, waar iedereen dezelfde kansen en toegang heeft." —

“Je hoeft alleen maar naar ze te luisteren”

Moeilijke jongens uit ‘zijn’ Amsterdam Zuidoost weer toekomstperspectief geven. Dat is wat **Marcel Esajas** van Stichting lamJong doet. “De moeilijke jongens worden steeds wat minder moeilijk.”

tekst: Karin Wesselink

Hij begon in een stoffig rommelhok in het gebouw waar toen ook een ROC vol pubers zat, in de Amsterdamse Poort, en drie jaar later heeft hij het hele pand tot z’n beschikking. Zo snel kan het gaan bij Marcel die ook van het ene op het andere moment besloot zijn consultancy bedrijf voor detentiecentra te stoppen en zich in te zetten voor de jongeren die in zijn ogen aan hun lot werden overgelaten.

“Natuurlijk haalden we ook kattenkwaad uit, maar in de tijd dat ik hier in de Bijlmer opgroeide, was er van alles. Dan weer werd er een speeltuin geopend, dan weer kon je ergens voor een paar gulden een film kijken in een buurthuis en weer in een ander buurthuis kon je anderen uitdagen voor een dansbattle”, memoreert hij.

Rolmodellen

Niet dat er in die tijd in de wijk geen lokroep klonk om het verkeerde pad te kiezen, maar hij stortte zich op het basketballen, naar voorbeeld van een broer. En dat is wat het veel van die moeilijke jongens van nu aan ontbreekt: rolmodellen en positieve afleiding. “Als je sport in je vrije tijd, heb je geen tijd meer voor foute dingen. Bovendien is het goed om er achter te komen dat je ergens talent voor hebt. En daarnaast: als je op het veld het beste in jezelf naar boven wilt halen, dan doe je dat in het dagelijks leven ook.”

Dit is zo ongeveer in een notendop wat hij ‘zijn’ jongens wil meegeven. Het zijn geen makkelijke jongens waar hij zich op richt. Zijn eerste cliënt was een jongen van achttien met psychische problemen die op straat zwierf, niet naar school ging en zijn taakstraf ontliet. “Nu doet hij zelf een opleiding maatschappelijk werk en is hij een van de begeleiders bij de stichting.” Ondertussen begeleidt Esajas zo’n dertig jongeren, vaak ex-gedetineerden en bijna altijd vroegtijdige schoolverlaters. Het zijn langdurige trajecten. “Niet voor het geld, maar om ze écht te helpen.” Geld verdiende hij in het begin met de kinderfeestjes, waarmee hij stapje voor stapje kon investeren in het gebouw en professionals voor activiteiten kon inhuren.

“Dat waren heel gewone kinderfeestjes, met ranja en muziek.” Het leverde hem ook de naamsbekendheid op waardoor de jongens hem weten te vinden, in plaats van dat hij naar ze op zoek hoeft.

Luisteren

De meeste jongens die bij hem aankloppen, hebben een gevoel van achterstand. En dat begon vaak al voordat ze met politie en justitie in aanraking kwamen. “Sommigen hebben een trauma, zijn gepest of gediscrimineerd en hebben ouders met problemen.” Ze werden als ‘lastig’ gezien, ook door buurtbewoners die ze overal wegstuurden. “Maar niemand die zich over hen ontfermde en ze iets te doen gaf.” Vaak blijken de jongens ook teleurgesteld in instanties. “Omdat ze het gevoel hebben dat er over hun hoofden heen beslissingen worden genomen. Terwijl: je hoeft eigenlijk alleen maar naar ze te luisteren.” Marcel pakt het dus anders aan. Als de jongeren met een goed idee komen voor een activiteit, dan helpt hij ze op weg maar laat het ze vooral ook zelf uitzoeken. En dan komen ze wel, naar de begeleiding en naar de activiteiten.

Het is wel een kwestie van de eindjes aan elkaar knopen. “Als ik meer budget zou hebben, kon ik meer professionals inhuren om de jongeren te begeleiden.” Maar de moeilijke jongens worden steeds wat minder moeilijk en ontwikkelen zich zelfs tot rolmodellen. “En dát is onbetaalbaar.” ■

“Als je sport in je vrije tijd, heb je geen tijd meer voor foute dingen”

Stichting IamJong

Stichting IamJong richt zich op vroegtijdige schoolverlaters, ex-gedetineerden of jongeren die dreigen het verkeerde pad te kiezen. Maar uiteindelijk is iedereen uit Amsterdam Zuidoost welkom. Persoonlijke begeleiding is het sleutelwoord, en daarnaast ontmoeten de jongens elkaar en andere buurtbewoners tijdens tekenlessen, in de muziekstudio of gewoon in de kantine. Zo ontwikkelen ze niet alleen zichzelf, maar worden ze ook rolmodellen voor andere jongeren in de buurt. KNHM foundation heeft de stichting geadviseerd bij de verbetering van hun plannen voor onder meer fondsenwerving.

www.iamjong.nl

De valkuilen van unconscious bias

Wie sluit jij in/uit?

Vrijwel niemand ontkomt aan unconscious bias: onbewuste vooroordelen over andere mensen - of die nu man of vrouw zijn, wit of van kleur, heteroseksueel of queer. Toch is unconscious bias medebepalend voor ons gedrag in uiteenlopende situaties: van partner- en vriendenkeuze tot de selectie van sollicitanten. Een speedcursus aan de hand van vier voorbeelden en een oefening.

tekst: Jeroen van der Spek
fotografie: Istockphoto

Hajar Fallah, WOMEN Inc.

Bias manifesteert zich in hele verschillende vormen en situaties. Toch zijn er een aantal situaties waar bias gemakkelijk wordt gevoeld of doorgegeven. De vier meest in het oog springende:

1. Werk

Mensen hebben de neiging om zichzelf te kopiëren. We gaan vaak om met mensen die op ons lijken, een vergelijkbare opleiding hebben gevolgd of een vergelijkbaar inkomen verdienen. Dat mechanisme is vooral terug te zien in werving- en selectieprocedures. “Als jij een leidinggevende positie hebt en je bent je niet bewust van je kopieergedrag, verzamel je alleen gelijkgestemde mensen om je heen”, zegt Hajar Fallah, redacteur en programmamaker bij WOMEN Inc. “Met als gevolg dat je een eenzijdig team samenstelt, geen andere wereldbeelden in je besluitvorming kan meenemen, of de taal van je doelgroep niet spreekt.”

2. Opvoeding

Verreweg de meeste mensen beginnen al vroeg in de opvoeding met het opbouwen en doorgeven van vooroordelen en genderstereotiep gedrag. Dat blijkt ook uit een gedragsonderzoek dat Britse wetenschappers een paar jaar geleden in de kinderopvang uitvoerden. De onderzoekers kleeften hele jonge peutermeisjes in jongenskleding en omgekeerd. De medewerkers in de kinderopvang reageerden door de peuters in jongenskleren om hun stoerheid te prijzen. De meisjesachtige kinderen kregen veel complimenten over hun uiterlijk. **Hajar:** “Door dit soort reacties leren kinderen al van jongs af aan wat voor hun gender zogenaamd wenselijk gedrag is en wat niet.”

3.

Media

Media vormen een belangrijke en hardnekkige bron van vooroordelen, rolbevestigende beelden en stereotypen. Dat blijkt onder meer uit het Global Media Monitoring Project, een wereldwijd onderzoek waarin ook Nederlandse nieuwsmedia onder de loep werden genomen. Het onderzoek, mede uitgevoerd door WOMEN Inc., liet zien dat minder dan een kwart van alle deskundigen die in de media aan het woord komen, vrouw is. Nederlanders met een migratie-achtergrond worden vaak gelinkt aan criminaliteit, vrouwen krijgen veel vaker dan mannen de vraag hoe zij hun carrière combineren met hun gezinsleven en transpersonen komen simpelweg niet in beeld.

4.

Taal

Ons dagelijks taalgebruik zit vol stigmatiserende typering en impliciete veronderstellingen als het gaat om gender. Beroepen met veel status en een hoog inkomen - zoals rechter of chirurg - worden vaak met mannen geassocieerd. Als het om een vrouw gaat, wordt vaak het bijvoeglijk naamwoord 'vrouwelijk' toegevoegd: een vrouwelijke arts of een vrouwelijke rechter. **Hajar:** "Daarmee zeg je in wezen dat een vrouw die rechter is een uitzondering is, en dat de norm is dat rechters mannen zijn. Ons advies is om dergelijke woorden genderneutraal te gebruiken: een arts kan mannelijk of vrouwelijk zijn." Om mensen en media te ondersteunen bij het schrijven van 'biasvrije' teksten heeft WOMEN Inc. de Inclusieve Stijlgids samengesteld. Te downloaden op: www.womeninc.nl/stijlgids

Bias is geen racisme

Bias kan onze houding ten opzichte van de buitenwereld negatief beïnvloeden en ervoor zorgen dat we andere mensen – bewust of onbewust – uitsluiten. Toch is unconscious bias niet hetzelfde als racisme, al ligt het er soms wel aan ten grondslag. Hajar: "Vaak heb je niet door dat je een selectie maakt, of bepaalde ideeën hebt ontwikkeld die zijn gekoppeld aan uiterlijk, afkomst of genderidentiteit. Maar de meeste mensen die biased zijn, hebben helemaal niet de intentie om een bepaalde groep uit te sluiten. Een racist heeft dat wel."

Oefening: Hoe biased ben jij?

De volgende oefening wordt gebruikt om deelnemers aan een workshop van WOMEN Inc. van hun bevooroordeelde of bevoorrechte positie bewust te maken. Check bij jezelf hoe je inner circle eruitziet: wie zijn de vijf of tien personen die je in je leven het meest vertrouwt? Ga vervolgens na welke gender, culturele achtergrond en seksuele geaardheid deze mensen hebben, en wat hun opleidingsniveau en inkomen is. Stel jezelf tenslotte de vraag of je alleen wordt omringd door mensen die op je lijken, of dat je kring met intimi diversiteit laat zien. Hajar: "Deze oefening zegt vaak iets over het deel van de samenleving dat je niet ziet en misschien wel onbewust uitsluit, over belevingswerelden die je niet in jouw wereldbeeld meeneemt of over de vraag waarom je mensen afwijst. Het is de moeite waard om het gesprek daarover met jezelf aan te gaan: kritisch, maar zonder te oordelen."

Loket Inc.

Iedereen heeft last van blinde vlekken. Tijdens de masterclasses van Loket Inc. (een label van WOMEN Inc.) ga je met andere deelnemers in gesprek over onbewuste vooroordelen en blinde vlekken, en krijg je inzicht in je eigen uitsluitingsmechanismen. www.womeninc.nl/training-en-advies/masterclass-iedereen-inc

HOE BIASED BEN JIJ?

Doe de test

1.

Een vrouw met een kinderwens is onvruchtbaar

2.

3.

Ze vliegt naar de Verenigde Staten om een draagmoeder te zoeken

4.

5.

Onderweg stort het vliegtuig neer op een onbewoond eiland

6.

7.

Iedereen is op slag dood behalve de vrouw, de piloot en Leonardo DiCaprio

8.

9.

Vijf jaar later worden ze terug gevonden

10.

en lopen er twee kinderen rond die sprekend op Leonardo DiCaprio lijken

11.

**RARA
HOE KAN
DAT?**

De piloot is de moeder

**Als je het verkeerd had, heb je -net als
de meeste mensen- beperkt zicht**

Deze test is onderdeel van de 'Beperkt Zicht' campagne van WOMEN Inc. kijk voor meer informatie op: www.beperktzicht.nl

Diversiteit en inclusie: deze vier mensen houden zich dagelijks bezig met het thema, ieder op hun eigen manier en binnen hun eigen vakgebied. Maar allemaal willen ze dat iedereen zich thuis voelt in hun eigen omgeving. Hoe dat dan moet? Vier visies op diversiteit, inclusie en je thuisvoelen in de buurt.

“Welzijn is wat anders dan welvaart”

Astrid Elburg ondersteunt organisaties bij de ontwikkeling van ethisch, strategisch en persoonlijk leiderschap. Daarnaast is ze docent aan de VU, waar ze kijkt naar het soort leiderschap dat nodig is voor de 21e eeuw.

tekst: Mariska Lokker
fotografie: Zuwena Hurtak

“Ik heb niks met diversiteit en inclusie, maar ik weet er alles van. Het is onderdeel van mijn professionele expertise op het gebied van leiderschap en ‘21e eeuwse behaviour’. Diversiteit en Inclusie zijn containerbegrippen, die niet zoveel zeggen. Het is vooral een workshop die wordt gegeven door de vele diversiteitsprofessionals, ondersteund door veel academisch onderzoek met dito conclusies. We moeten in onze organisatie ‘iets’ doen met diversiteit of inclusiever worden: nou, dan gaan we eerst maar eens een workshop of een seminar volgen. Beide begrippen zijn daarmee institutioneel en daarmee een theoretisch concept geworden. Wat je ook ziet, is dat sommige mensen vaak ineens de behoefte krijgen om de maatschappij te gaan redden. Dan horen ze verhalen en dan denken ze ‘dat is heel erg’ en dan willen ze er iets aan veranderen. Dan komt Veranderkunde om de hoek kijken. Maar voor mij gaat het veel meer om de vraag: met wat voor waarden leef je zelf? Wanneer doet iets ertoe voor jou? Welke impact wil je maken? Want het risico van diversiteit zien als een workshop, is dat er vervolgens ‘beleid op wordt gemaakt’. En beleid is naar mijn mening geïnstitutionaliseerde weerstand. Wanneer er eenmaal beleid is, dan kan dat lekker de la in en kunnen we doorgaan met waar we waren gebleven. Ik zou bijna zeggen: waak ervoor dat jouw goede plannen en ideeën tot beleid worden gemaakt, want dan gebeurt er he-le-maal niks. Maar hoe pak je het dan aan? Ga op zoek naar veranderaars in hart en ziel. Je vindt ze in elke community: mensen met passie, die dingen vaak onbezoldigd doen, die het liefst niet ergens

lang blijven hangen, maar projecten aanpakken met een kop en een staart. Zij zorgen voor een frisse blik en weten vaak ook de zo belangrijke maatschappelijke waarde van een initiatief te kapitaliseren. In Nederland wordt immers álles berekend volgens de economische waarde: dat is welvaart. Maar welzijn gaat over de waardering en waardigheid op persoonlijk en op groepsniveau. Het zorgt ervoor dat mensen, van welke afkomst dan ook, zich veilig voelen en zich gezien en gehoord voelen. Naar mijn idee zijn vrijwilligers in een wijk daarin onmisbare schakels. Zij zorgen voor die verbinding en lossen stilltjes veel problemen op, nog voordat er een ambtenaar aan te pas komt. Als het lukt om dát te vertalen naar maatschappelijke of sociale waarde, dan kun je onderhandelen over hoe dat in te zetten voor de omgeving. Het maakt je een gelijkwaardige gesprekspartner van bijvoorbeeld de gemeente, of andere stakeholders en betrokkenen. Aan de VU geef ik bij Sociale Wetenschappen colleges voor het honoursvak Vorming in vloeibare tijden: ‘Hoe verhoud je jezelf tot de samenleving’. Het is belangrijk dat onze toekomstige leiders en, ja daar heb je ‘m weer: beleidsmakers nu al leren dat ze de buurt in moeten om te weten wat daar speelt en wie de buurten in beweging kunnen brengen. Want inclusie is een gedragsbegrip. Zelf doe ik dat ook. Mijn aanpak is in onze sterk geïndividualiseerde samenleving niet simpel maar wel doeltreffend: ik zeg iedereen nadrukkelijk gedag in mijn buurt. Want eigenlijk begint het daar allemaal mee. Het zien van de ander en je verhouden tot je omgeving.”

Kunstmatige intelligentie voor iedereen

Sennay Ghebream is neuro-informaticus aan de Universiteit van Amsterdam en oprichter van het Civic AI Lab. Het Civic AI Lab is onderdeel van het Innovation Center for Artificial Intelligence (ICAI), een nationaal netwerk van kennisinstituten, de overheid en private partijen die samenwerken op het gebied van kunstmatige intelligentie.

bron quote: Binnenlands Bestuur/ Marjolein van Trigt
tekst: Mariska Lokker
fotografie: De Beeldunie/Guus Dubbelman

“Ik hou mij al ruim tien jaar bezig met ‘Artificial Intelligence for social good’. Het Civic AI Lab zet zich in voor kunstmatige intelligentie voor iedereen, maar met name voor mensen die buiten de boot vallen, omdat er geen representatieve data over ze bestaan, of omdat er geen algoritmes voor ze worden ontwikkeld. Wat we bijvoorbeeld voor Amsterdam willen doen, is al aanwezige ongelijkheden in de stad blootleggen. Bijvoorbeeld in het onderwijs, de gezondheidszorg en de arbeidsmarkt. Daarnaast willen we nieuwe technologieën ontwikkelen om de kansen te vergroten van verschillende groepen binnen de stad. Eén van de manieren om kunstmatige intelligentie voor iedereen te ontwikkelen, is om de data te verbeteren. Bestaande data representeren maar een deel van de bevolking goed. Meestal zijn dat witte mannen. Dat heeft bijvoorbeeld tot gevolg dat zelfrijdende auto's zwarte mensen minder goed zien en sensoren in bijvoorbeeld draaideuren of waterkranen niet werken omdat ze zwarte mensen niet herkennen. Maar hoe krijg je meer representatieve data? Onder meer door ervoor te zorgen dat de mensen die data collecteren en analyseren zo divers mogelijk zijn. Ook is

het belangrijk om data mee te nemen die mensen vrijwillig afstaan in de digitale wereld. Gemeenten werken traditioneel veel met datakenmerken als woonplaats, sekse en salaris. Ik noem dat top-down kijken naar burgers. Het is belangrijk om ook gegevens mee te nemen die door burgers gegenereerd worden en wat vertellen over hun interesse of talent. Dat heet bottom-up datapush en dat kan de digitale representatie van burgers verrijken. Een voorbeeld: het Massachusetts Institute of Technology (MIT) maakte de atlas of inequality. Deze online atlas laat zien welke ongelijkheden er in de stad bestaan. Daarvoor gebruikte MIT geanonimiseerde locatiedata van smartphones. Om de sociaaleconomische status van stadsbewoners te bepalen, baseerden ze zich op gegevens over de buurt waar mensen wonen. Ik snap dat mensen zich ongemakkelijk kunnen voelen over dit soort projecten, ook al gaat het om geanonimiseerde data. Maar bedenk hoeveel data er nu worden weggegeven. Google houdt bij waar je loopt! Dan kunnen die data maar beter transparant worden ingezet, vóór de burger in plaats van voor grote techbedrijven.”

“Diversiteit is geen vakje dat je afvinkt”

Rui Jun Luong groeide op in Friesland en heeft veel te maken gehad met discriminatie en racisme. Ze is multidisciplinair designer en initiatiefnemer van platform Asian Raisins. Ze hoopt daarmee te voorkomen dat anderen hetzelfde meemaken als zij.

tekst: Mariska Lokker

“Een jaar of twee geleden ben ik gestart met het mij online uitspreken over racisme en discriminatie, specifiek tegen Oost- en Zuidoost Aziaten. Ik kreeg heel veel reacties van mensen die hetzelfde hadden meegemaakt en die het goed vonden dat er aandacht aan werd besteed. De hoeveelheid verhalen die ik toen te horen kreeg, was overweldigend. Daarom ben ik een besloten Facebookgroep gestart. Op Asian Raisins kunnen mensen hun ervaringen delen met elkaar en voelen zij zich serieus genomen. De groep is ondertussen uitgegroeid tot zo'n 3.700 mensen, van verschillende achtergronden. Zeker door corona is de behoefte om op een veilige plek je hart te kunnen luchten nog belangrijker geworden. Veel mensen van Aziatische afkomst, of ze nou hier geboren zijn, geadopteerd of dubbelbloed zijn, kregen ook vorig jaar te maken met nare discriminerende opmerkingen. Met mijn initiatief wil ik niet alleen laten zien hoe racisme nog leeft, maar ik wil vooral dat het stopt. Binnen Asian Raisins hebben we verschillende afdelingen, zoals het meldpunt waar mensen kunnen aangeven als ze iets racistisch of discriminerends zien of meemaken. Onze vrijwilligers komen dan in contact met verschillende organisaties, bedrijven en influencers. Met campagnes en artikelen proberen we zo meer bewustwording te creëren. Dit jaar wordt Asian Raisins ook officieel een stichting, zodat we meer en duurzaam kunnen bijdragen aan een inclusieve samenleving. Want nog steeds wordt bijvoorbeeld op veel basisscholen het zogenaamde ‘Chinese’ verjaardagsliedje Hanky Panky Shanghai gezongen, waarbij de kinderen hun ogen opzij trekken. Hopelijk behoort dit snel tot het verleden, als onderwijzers zich realiseren hoe pijnlijk dit is voor Oost- en Zuidoost Aziatische kinderen. Ook willen we met ons multidisciplinaire creatieve collectief een bijdrage leveren aan de media- en filmwereld om de representatie van Aziaten en hun verhalen te verbeteren. Diversiteit moet geen vakje zijn dat je afvinkt, maar een vanzelfsprekendheid zijn omdat de samenleving

nu eenmaal divers is. Ik wil dat iedereen in Nederland zich herkent in verhalen in de media en film. Het is eigenlijk ongelooflijk dat we wat dat betreft nog steeds op een startpunt staan. Alleen door voortdurend duidelijk te maken wat er gebeurt en vooral hoe het anders kan is het mogelijk om racisme uit te bannen. Door social media zie je dat een verandering ook ineens sneller kan. Neem de Black Lives Matter beweging en de demonstratie op de Dam. Ik vond dat geweldig, je zag er heel veel jongeren die lieten zien: dit pikken wij niet meer. Maar het blijft een kwestie van lange adem. Want met een zwart blokje delen op je Instagram ben je er niet. De echte verandering komt pas als mensen dingen gaan lezen, documentaires kijken en vooral willen leren en zichzelf uitspreken. Het meest opvallende vind ik namelijk dat als je racisme aankaart, de rollen vaak worden omgedraaid. Dan gaan mensen zelf in de verdediging of ze kruipen in de slachtofferrol. Maar er is zoveel informatie beschikbaar, dus doe er iets mee. Wat dat betreft gaat het bij jongeren sneller, zij zijn meer gewend aan diversiteit omdat ze zeker online een grotere ‘diversiteitsbubbel’ hebben. Daarom hoop ik dat traditionele media en grote instituten meer oprechte aandacht gaan besteden aan diversiteit en inclusie. Ik vind dat voor mijzelf ook een grote verantwoordelijkheid, om die beeldvorming te veranderen. In de Chinese cultuur is het namelijk helemaal niet vanzelfsprekend om je uit te spreken of om verandering te eisen. Mijn generatie is daarin misschien wat sneller en durft meer hun mening te uiten. In die zin veranderen we zelf ook mee.”

“Verloedering van een buurt leidt ook tot verpaupering van leven”

Ahmed Marcouch is sinds 2017 burgemeester van de gemeente Arnhem. Daarvoor was hij lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en gemeenteraadslid van Amsterdam. Voordat Marcouch de politiek inging was hij brigadier bij de politie, leraar maatschappijleer en procesmanager jeugdbeleid van de gemeente Amsterdam.

tekst: Mariska Lokker

“Beter een goede buur dan een verre vriend, of zoals het spreekwoord in het Arabisch luidt: een ver familielid. Als burens elkaar kennen en met elkaar zorgen voor de buurt, dan komt dat de leefbaarheid van een wijk alleen maar ten goede. Ik ontdekte dat zelf toen ik begin jaren '90 een wat grotere woning kreeg in Amsterdam Noord. Voor het eerst had ik een huis met een betonnen vloer. En toen ik bezig was met het afschrapen van het oude behang, ging de bel. Mijn benedenbuurman stond voor de deur: 'Welkom meneer Marcouch in onze portiek', zei hij. 'Als je stroom nodig hebt, dan heb ik nog wel een verlengsnoer voor je in de box.' Vervolgens kreeg ik een rooster van hem: elke vrijdag werd ik geacht het trappenhuis te vegen en te dweilen. Zo ging dat toen daar. Als burens stond je voor elkaar klaar, maar je moest ook helpen met de zaken een beetje netjes te houden. Het mooie van deze anekdote is dat mijn buurman zich overduidelijk écht thuis voelde in zijn buurt. Dit was zijn wijk, zijn portiek, zijn trappenhuis. En hij sprak je er dus op aan als er iets niet goed ging. Dat soort betrokkenheid, veiligheid en leefbaarheid kan alleen als de basis van een wijk op orde is. Ik vind het iets te makkelijk om als een wijk verpauperd is dit alleen af te wentelen op de bewoners. Of om dan een burgerinitiatief te zien als een goedkope alternatief voor wat de woningcoöperatie en de gemeente klaarblijkelijk hebben nagelaten: ervoor zorgen dat het in een wijk fijn wonen is, waar het schoon, veilig, goed onderhouden is én blijft. Verloedering van een buurt leidt immers ook tot verpaupering van leven. Het is belangrijk te voorkomen dat in een portiek, straat of wijk die balans wordt verstoord. En dat kan niet alleen maar worden geleid door of je de huur wel of niet kunt betalen. Als iedereen in jouw buurt werkloos is, kampt met financiële stress en niet leeft maar overleeft, dan inspireert dat niet. Ook de kinderen die daar opgroeien, hebben dan geen andere voorbeelden. Dus in die zin is diversiteit net zo'n essentieel element als veiligheid of een netjes onderhouden portiek. Daarom ben ik ook voorstander van gemengd bouwen, omdat je daarmee een sturingsmechanisme hebt voor de inrichting van een buurt. Toen de gezinnen uit mijn oude buurt in Noord vertrokken, waren dat

juist de voorbeelden en steunpilaren zoals de onderwijzers, agenten en verpleegkundigen. Als het iets beter ging in je leven, dan vertrok je. Toen er niet meer gestuurd werd op de balans in de wijk, zag je dat: iedereen was aan het overleven. Niemand maakte het trappenhuis nog schoon. Niemand heette elkaar welkom of zei elkaar gedag. Afval bleef te lang liggen, de speeltoestellen op het pleintje gingen kapot. Dan ontstaat het gevoel dat de overheid niet meer naar je omkijkt. Mensen zijn verveeld en alleen nog maar boos. En die boosheid is dan vaak deels terecht. Er moet een bepaalde veerkracht zijn in een wijk, zodat mensen elkaar opstuwten en inspireren tot het goede. En dat kan alleen als het leven in de basis goed is in deze wijken: met onderwijs als sleutel naar een betere toekomst waardoor een pedagogische wijk ontstaat, werk dat binnen handbereik ligt, je huis echt een thuis is, dat het veilig is als je uit het keukenraam kijkt. Dan ontstaat er ook de ruimte om er voor elkaar te zijn. Dan begint weer het gedag zeggen naar elkaar, en het helpen van de nieuwe buurman - bijvoorbeeld bij het afschrapen van oud behang.” ■

“Je moet met iedereen in gesprek blijven”

Eritrese nieuwkomers repareren in het Repaircafé kapotte stofzuigers en in het taalcafé leggen dorpsbewoners onder andere het verschil tussen het Limburgers dialect en Nederlands uit. In Gulpen zorgt de Stichting Leven naast de Brouwerij voor bruggetjes en tweerichtingsverkeer, illustreert **Harrie de Reus**.

tekst: Karin Wesselink

In de tijd dat het burgerinitiatief Leven Naast de Brouwerij begon, zo'n vijf jaar geleden, was er nog een asielzoekerscentrum met Syrische en Eritrese vluchtelingen boven op de berg, net buiten het Limburgse dorp. “Je zag deze nieuwkomers wel eens in het dorp, maar verder was er niet veel contact. We speelden al langer met een idee om iets te doen voor mensen die behoefte hebben aan contact en wilden iets doen voor mensen die niet zo snel in hun eentje de kroeg in gaan, of die een lidmaatschap voor de harmonie, sportclub of carnavalsvereniging niet kunnen betalen.” En daarom bedacht een groep burgers de stichting Leven naast de Brouwerij.

Verbinding

Er kwam dus een openbare huiskamer met gratis koffie en thee. “Want als je mensen thuis uitnodigt, laat je ze ook niet voor hun drankjes betalen.” Maar hier kwam ook meteen de eerste uitdaging om de hoek kijken, want wie moest dan wel de portemonnee trekken? “KNHM foundation heeft ons geholpen met het regelen van subsidies. En hun adviseurs leerden ons ook hoe belangrijk het is om goede contacten met de gemeente te onderhouden, niet alleen op het moment dat je om geld komt vragen.” Naast de huiskamer werd ook het taalcafé opgezet. “Daar kwamen de

nieuwkomers zelf mee. Ze vertelden dat ze op school wel grammatica leerden, maar dat ze niet aan praten of lezen toekwamen.” Aan vrijwilligers hiervoor is en was vanaf het begin geen gebrek. Dat tekent en siert het dorp Gulpen. Wel is het de uitdrukkelijke regel dat in het taalcafé Nederlands moet worden gesproken, dus ook niet het lokale dialect. “Want natuurlijk liepen we er weleens tegenaan dat een clubje onderling Arabisch ging praten. Maar twee Gulpenaren die elkaar tegenkomen, gaan ook in het plat verder. Dus dat moest twee kanten op worden afgesproken.” Later kwam er ook een Repaircafé, waar nu bijvoorbeeld twee Eritreeërs met een technische achtergrond werken. “Dorpsbewoners die daar met hun kapotte stofzuiger naartoe gaan, zouden anders misschien niet zo snel met hen in contact zijn gekomen. Dat zorgt voor verbinding en soms ook een andere kijk. Dat leverde wel eens opmerkingen op als ‘oh: ze doen ook iets voor ons.’”

Plaatselijke tradities

In alle eerlijkheid vertelt Harrie dat je bij een activiteit zoals het taalcafé soms oploopt tegen cultuurverschillen. “Je moet niet alleen met je doelgroep, maar juist ook met je vrijwilligers in gesprek blijven.” Zelf woont Harrie met zijn gezin nu acht jaar in Gulpen. In het begin als nieuwe Limburger wist hij

niets van de plaatselijke tradities.

“Bij ons namen ouders van vriendjes en vriendinnetjes van onze kinderen ons op sleeptouw.

Zij vertelden bijvoorbeeld op welke momenten je in het dorp echt je gezicht moet laten zien en dat je tijdens het kijken naar de optocht wel de drie kleuren van het carnaval moet dragen.”

Bruggetjes

Behalve dat dorpsbewoners de nieuwkomers wegwijs maken zet iedereen van de stichting ook hun netwerk in. “We hebben een Syrische tandarts in contact gebracht met een lokale collega; hij heeft zijn examens hier opnieuw gedaan en voert nu een eigen praktijk. Twee anderen hebben met behulp van vrijwilligers hun ondernemers-diploma gehaald en hebben samen met landgenoten en vrijwilligers van het taalcafé hier een Syrisch restaurant geopend. Een Syriër heeft er met een Eritreeër en een gepensioneerd Gulpenaar een nieuwe vloer gelegd. Maar ook in droeve tijden zijn we er voor elkaar. Toen een pasgeboren baby plotseling overleed en familie verspreid over de wereld woonde en niet kon komen, organiseerden bezoekers van het taalcafé samen een indrukwekkende uitvaart. Met andere woorden: we maken de bruggetjes en zorgen dat nieuwkomers hier minder ‘vreemd’ zijn.” ■

Stichting Leven naast de Brouwerij

In het Limburgse Gulpen zorgt Stichting Leven naast de Brouwerij door een taalcafé dat nieuwkomers en statushouders op een laagdrempelige manier Nederlands oefenen met dorpsbewoners. In de afgelopen vijf jaar kwamen zo'n 100 mensen met elkaar in contact en dat zorgde voor meer verbinding in het dorp. De stichting kreeg vorig jaar de zogenaamde uitstralingsprijs van de gemeente, bedoeld voor een initiatief dat goed is voor de gemeente en haar bewoners. KNHM foundation begeleidde de initiatiefnemers onder meer bij het opzetten van de stichting.

www.levennaastde-brouwerij.nl

Plekken in de buurt waar iedereen welkom is

Een plek in de buurt waar iedereen welkom is en zich thuis voelt. In heel Nederland zijn er honderden van dit soort plekken te vinden. Werkplaats ging – virtueel natuurlijk – ‘op bezoek’ bij drie ervan. “De kracht van wat wij hier doen is mensen hun menselijkheid teruggeven.”

tekst: Els Wiegant

De tweede lockdown is net van kracht als de interviews plaatsvinden. Iedereen is drukdoende om zijn activiteiten in het corona-keurslijf te laten passen. Het ‘prakkie-over-de-vloer’ van De Buurtvrouw wordt nu een ‘prakkie-in-een-bakkie’: geen mensen ophalen om te komen eten, maar een maaltijd – en een beetje aandacht – bij ze thuisbrengen, legt directeur en oprichter Miranda Pol uit.

De Buurtvrouw is actief vanuit twee locaties in Schiedam en Vlaardingen. Het begon zes jaar geleden in Schiedam-West, waar Miranda woont. “Op een dag werd ik me ineens bewust van de enorme achteruitgang in de buurt. Kleine winkeltjes waren een voor een dichtgegaan. Er was veel leegstand en verpaupering. Daar wilde ik iets tegen doen.”

Onverwachte parel

Daar komt bij dat Miranda een 20-jarige zoon heeft met ‘vele talenten en het syndroom van Down’. Ze weet hoe moeilijk het is om een veilige en prettige plek te vinden voor mensen die anders zijn. “In Nederland is voor alles een oplossing, maar nooit een gezamenlijke. Ik dacht: als we de leegstand kunnen vullen met een plek waar iedereen welkom is voor een kop koffie en die koffie wordt gezet door talentvolle jongeren als mijn zoon, dan heb je een ontmoeting tussen groepen die elkaar anders nooit zouden tegenkomen.”

Die plek wordt een schoolgebouw uit 1937. “Alleen al het feit dat het niet meer leegstaat, helpt tegen de verloederings. Mensen vinden het een onverwachte parel en de tuin een feestje”, zegt Miranda niet zonder trots.

In de inmiddels twee locaties van De Buurtvrouw worden vijftien verstandelijk beperkte jongeren gecoacht. Er zijn nog zo’n vijftig vrijwilligers actief die om allerlei andere redenen een steuntje in de rug nodig hebben. De uiteenlopende activiteiten vat Miranda samen als: ‘bakkie’, ‘prakkie’ en veel ‘praatjes pot’. “Het helpt tegen de eenzaamheid. Mensen worden gelukkiger en dat heeft een positieve invloed op hun gezondheid, soms zelfs uitstel van duurdere zorg”, weet ze.

“Wat kun je, waar word je blij van, wat is je passie en hoe kunnen we die inzetten?”

“In Nederland is voor alles een oplossing, maar nooit een gezamenlijke”

“De kracht van wat wij hier doen is mensen hun menselijkheid teruggeven”

Podium geven

Ontstond De Buurtvrouw in een verpauperde buurt, Athos is juist gevestigd in een redelijk welgestelde wijk van Maastricht. De oorsprong van Athos is ook een andere, blijkt uit het verhaal van een van de oprichters, Paula Pfeifer. Zo'n vijf jaar geleden bood Athos traditionele dagbesteding aan mensen met een fysieke of verstandelijke beperking. Die doelgroep is uitgebreid. Bij Athos ligt het accent van de talloze projecten op dingen maken. Aan de activiteiten in onder meer de houtwerk- en spuitwerkplaats, stoffeerderij, denim-atelier en restaurant nemen per week zo'n 130-140 mensen tussen de 16 en 97 jaar oud deel.

“We wilden mensen verbinden rondom passie, ambacht en talent, ze een podium geven. Iedereen heeft wel iets waarvan zijn hart sneller gaat kloppen, waarin hij uitblinkt. Een jongen kan heel goed strijken bijvoorbeeld. Het is te gek om te zien hoe iemand kan groeien als je hem aanspreekt op dat ene kleine aspect dat hij goed kan. Dat doet iets met iemands eigenwaarde. Wij geloven dat in die aanpak de sleutel tot duurzame deelname aan de maatschappij zit.”

Taallessen geven

De deelnemers van Athos, waaronder vluchtelingen zonder verblijfsstatus, komen uit 32 'windstreken'. **Paula:** “Als je zelf een paspoort hebt, beseft je niet wat voor impact het heeft om die níét te bezitten. Op onze jeansafdeling werkt een Syrische vluchteling. Die bloeit hier helemaal op. De kracht van wat wij hier doen is mensen hun menselijkheid teruggeven.”

Om ervoor te zorgen dat iedereen zich welkom voelt, wordt van deelnemers slechts twee dingen verlangd, legt ze uit. “We vragen iedereen om zijn opvattingen bij de voordeur achter te laten. En we maken één afspraak: wij helpen elkaar. Die steun ervaren is van belang zowel voor iemand in een moeilijke positie als voor degene die het wat makkelijker heeft.”

Die afspraak werkt. Paula vertelt over een deelnemer met een 'super-rechts' wereldbeeld. “Buitenlanders moeten terug naar hun land, vond hij. Door samen met vluchtelingen te koken leerde hij veel over hun culturen. Nu zegt hij: kijk naar de méns, ongeacht afkomst of uiterlijk. Dat is een waardevolle verandering.”

Athos heeft niet alleen een positieve invloed op de deelnemers, maar ook op de wijk. “De buurtbewoners zijn hier op een andere manier betrokken. Bijvoorbeeld omdat ze taallessen geven aan vluchtelingen. Maar ook omdat ze komen eten in ons eetcafé. Wij spelen in op het gemis van een buurthuis in deze wijk. Of je nu weinig of veel geld hebt, iedereen heeft behoefte aan samenkomen, aan sociaal contact. Daar voorzien wij in.”

“Als iemand doet wat hij graag wil, dan ontstaat persoonlijke groei”

Iets met passie doen

Net als Athos is Tijd voor Meedoen in Huizen ooit begonnen met de activatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In 2013 ging het initiatief over van de gemeente naar Versa Welzijn en werd de doelgroep verbreed. Vanaf dat moment kon iedereen er terecht. “Gepensioneerden, mensen met psychische klachten of een burn-out, wij vragen alleen: wat kun je, waar word je blij van, wat is je passie en hoe kunnen we die inzetten?”, vat floormanager Veronika Vos samen.

Aan de meer dan 40 projecten van het inmiddels verzelfstandigde Tijd voor Meedoen doen ruim 300 deelnemers mee. Ze worden bewust geen vrijwilligers genoemd.

Veronika: “Een vrijwilliger doet iets voor een ander. Een deelnemer doet iets voor zichzelf. Daarom móét niets, het mág. Dat mensen iets met passie doen brengt ze met elkaar in verbinding.”

Stagiaire **Deanne de Vries** vult aan: “Als iemand doet wat hij graag wil, dan ontstaat persoonlijke groei. We hebben een deelnemer, een kwetsbare man, die zonder zijn zus het huis niet eens uitkwam. Hij bleek van muziek te houden en zingt nu de tweede stem in onze huisband, op een podium! Maar het mooiste is dat hij nu zelf iemand ophaalt die – net als hij vroeger – de deur nauwelijks uitkomt.”

Veronika vertelt van een vrouw met een burn-out die vreesde nooit meer aan het werk te kunnen. “Na een maand of drie kwam ze zó in haar energie terug dat ze is gaan solliciteren. Een half jaar later had ze een baan.” **Deanne** vult aan: “De focus op kleine successen leidt tot grote.”

Sneeuwbal

Ondanks hun succes kennen de drie initiatieven ook ‘uitdagingen’, financiering bijvoorbeeld. Toch noemt geen van de drie geïnterviewden dat als grootste hindernis. Paula van Athos vindt ‘het systeem om ons heen’ het moeilijkste. “Dat een jongen van 18 jaar en 2 maanden niet in een woonproject mag omdat 18 de leeftijdsgrens is. Terwijl hij er zo goed

in zou passen. Nu loop je het risico dat zijn ontwikkeling stagneert en dat er een sneeuwbal van zorg gaat rollen die uiteindelijk tot wel 50 keer hogere kosten gaat leiden. Zo zonde! Dat systeem veranderen is ónze stip op de horizon.” Een vreemde eend in de bijt zijn, dat vindt Miranda het grootste probleem voor Buurtvrouw.

“Wij hebben absoluut meerwaarde, maar we zijn niet in een hokje te stoppen. Dat maakt het voor sommige mensen – financiers ook – lastig om te zien waar onze kracht ligt.” Bij Tijd voor Meedoen lopen ze er tegenaan dat goede trekkers van teams vaak snel hun vleugels uitslaan.

Veronika: “En dan zakt zo’n team in elkaar. Om na verloop van tijd overigens weer op te bloeien als er een nieuwe stevige trekker komt.” **Deanne:** “Ons succes is ook onze valkuil. Soms hebben deelnemers het zo fijn hier dat ze het moeilijk vinden om los te laten en meer tijd te moeten besteden aan een betaalde baan.”

Op z’n gemak

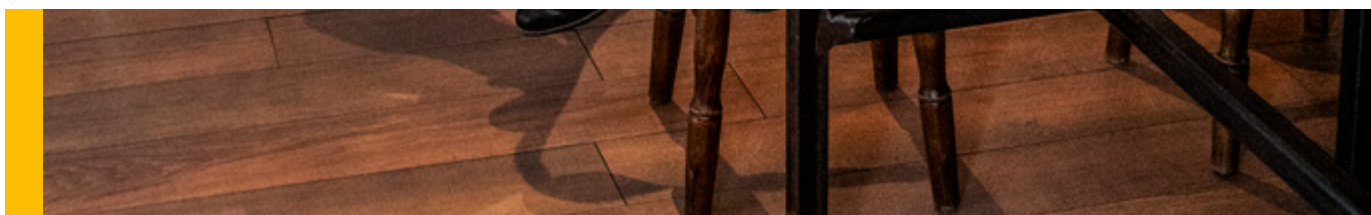
Zorgen dat iedereen zich welkom voelt is geen holle frase, maar een kwestie van er hard voor vechten, zegt Miranda. Toen zij een horecavergunning aanvraagde, moest er een apart heren- en damestoilet komen. “Dat wilde ik niet, want ik wist dat hier ook mensen in transitie zouden komen. Ik wilde wél een groot invalidentoilet. Het heeft me heel wat moeite gekost, maar ik heb het voor elkaar gekregen en het is het gevecht waard geweest.”

Inclusie en diversiteit hangen nauw met elkaar samen, vindt ze. “Wanneer ik – als iets te dikke vrouw van 50 – met alleen maar vrouwen van mijn leeftijd en omvang aan een tafel zit en er komt een strakke jonge meid van 30 bij, dan voelt die zich tussen ons niet thuis. Wij richten ons daarom ook niet uitsluitend op jongeren met Down of autisme. En we organiseren niet alleen activiteiten voor buurtbewoners zonder geld, maar ook voor mensen mét geld. Die proberen we zoveel mogelijk aan elkaar te knopen. Zo voelt iedereen zich op zijn gemak.”

In Café Integracja praten Polen met Nederlanders

“Integreren is ontmoeten”

In Horst aan de Maas werken en wonen veel arbeidsmigranten, vooral uit Polen. Hoewel een groot deel van hen er al jaren zit is integratie in de samenleving geen vanzelfsprekendheid. Met Café Integracja proberen Poolse en Nederlandse vrijwilligers samen met de gemeente een boost te geven aan contact tussen inwoners van Nederlandse en Poolse komaf. Wethouder **Roy Bouten** en Poolse ingezetene **Damian Kaminski** zijn enthousiast.

tekst: Arghje de Sitter

Wat speelt er in Horst aan de Maas?

Roy: “Huisvesting van arbeidsmigranten was altijd een probleem, maar inmiddels hebben we dat goed voor elkaar. Wel zijn er wachtlijsten bij de woningcorporaties. Dat heeft te maken met de verwachte bevolkingskrimp, waardoor er weinig gebouwd wordt. Een deel van onze inwoners heeft er moeite mee dat zij op de wachtlijst concurrentie hebben van Poolse medeburgers. Dus wat nu speelt zijn de maatschappelijke effecten en het draagvlak. De Horster bevolking vindt dat arbeidsmigranten nodig en welkom zijn, maar maakt zich wel zorgen over de aantallen. Ik zeg: nee, het zit niet in aantallen, maar wel in de kwaliteit. En dan heb ik het over erin slagen om mee te doen in de samenleving, om te integreren in de buurt. Kunnen communiceren met de burens en in de supermarkt, hulp kunnen aanbieden aan iemand in de wijk, een briefje in de bus duwen als er een feestje is. Maar ook: weten wat maatschappelijke issues in Nederland zijn en hoe de mensen daar in staan. Beheersing van de Nederlandse taal is hier een voorwaarde voor. En dat is een probleem, want als EU-burgers hebben arbeidsmigranten in tegenstelling tot statushouders geen inburgeringsplicht, dus hoe bereik je dan dat ze Nederlandse gaan leren?”

Damian: “De mensen zien het niet beheersen van de Nederlandse taal vaak zelf niet als probleem. Ze hebben de taal niet nodig!”

Roy: “Dat komt omdat er een Poolse supermarkt is, een Poolse discotheek, een Pools voetbalelftal en de gemeente de formulieren in het Pools aanbiedt.”

Damian: “Ik woon hier al 17 jaar en heb de taal geleerd. Maar ik ken heel veel mensen die hier voor 2 of 3 jaar gekomen zijn maar die hier na 20 jaar nog steeds wonen, zonder Nederlands te spreken. Met Café Integracja willen we de behoefte te creëren om de taal te gaan leren. Eerst woonde ik in Venray en daar spraken we als vrijwilligers met de gemeente over de problematiek. Die was zó groot, we wisten gewoon niet waar we moesten beginnen. Eén vraag kwam boven drijven: praten wij hier aan tafel echt met elkaar? ‘Ja maar zij begrijpen ons niet’. ‘Wie begrijpt wie niet?’ De gemeente kreeg bijvoorbeeld veel negatieve signalen over buitenlandse inwoners die voor vervuiling zouden zorgen. Maar dat soort ergernissen kun je verminderen als er meer begrip bestaat tussen de mensen. De vraag was: wisten die Poolse inwoners wel hoe het werkte met de afvalscheiding? Snapten ze het systeem met een pasje? Daar kom je pas achter als je met elkaar gaat praten.”

En toen begonnen jullie met Café Integracja?

Damian: “Ja. Vorig jaar kregen wij als arbeidsmigranten de kans om aan te sluiten bij het programma ‘Samen voor de gezondste regio 2025’ van de regionale Rabobank. De vraag was: hoe kunnen we onze landgenoten helpen met integreren, om meer naar buiten te gaan? Het simpele antwoord: weet je wat, we nodigen de mensen uit om elkaar te ontmoeten. Met Poolse koekjes en Nederlandse bitterballen, om zo op een laagdrempelige manier de sociale voorzieningen uit te leggen. En om dat in een vorm te gieten bedachten we de naam Café Integracja.”

Roy: “De vrijwilligers van café Integracja proberen een actueel thema te pakken. Het probleem van zwerfafval speelt hier erg. Onze gemeente is goed in afval scheiden: wij hebben per inwoner slechts 23 kilo restafval per jaar, daarmee staan we landelijk op plek 2. Maar voor Polen die onze taal niet kennen is het lastig om daaraan mee te doen.”

Café Integracja

In **Café Integracja** (Pools voor integratie) gaan mensen uit dorpen en wijken met elkaar in gesprek over alledaagse zaken. Er is een gastspreker, een leuke quiz om het gesprek aan te jagen, en een hapje en een drankje. Het café richt zich in eerste instantie op Polen die in deze regio een bestaan willen opbouwen. De eerste bijeenkomst was in juni 2019.

Horst aan de Maas

Horst aan de Maas, een herindelingsgemeente in Noord-Limburg, bestaat uit 16 kernen. Champignon-en rozenteelt en logistiek vormen een belangrijk deel van de bedrijvigheid. Van de ruim 42.000 inwoners staan er 2.000 ingeschreven als arbeidsmigrant, vooral uit Polen. In het piekseizoen zijn dat er 6.000. Die aantallen zullen de komende 10 jaar waarschijnlijk verdubbelen. Dan bestaat structureel 10 procent van de bevolking uit arbeidsmigranten en in het piekseizoen 25 procent. De kern Meterik heeft een hechte Poolse parochie en het stembureau aldaar verwerkt massaal Poolse stemmen.

Roy Bouten

zat 13 jaar in de gemeenteraad en was fractievoorzitter van de PvdA. Als wethouder met de portefeuille Sociaal domein, Gezondheid en Afval houdt hij zich onder andere bezig met integratie van arbeidsmigranten en nieuwkomers en Gezondste regio 2025.

Damian Kaminski

is sinds 3 jaar inwoner van Horst aan de Maas, na 14 jaar in Venray te hebben gewoond. Hij is al jaren een actieve en betrokken burger.

Damian: “Eerlijk gezegd viel die eerste bijeenkomst over afval qua opkomst een beetje tegen. Maar er kwam wel een mooie follow-up. Op World Cleanup Day hebben toch tussen de 30 en 40 mensen samen met nieuwe burens het dorp opgeruimd.”

Roy: “In Meerlo hebben we een heel succesvol café gehad over veiligheid, met een praatje van de politie. Daar waren zo’n 80 mensen, van wie 70 Polen. Men ging met elkaar en met de politie in gesprek over de verschillen tussen de Nederlandse en Poolse politie. Daar bestaat bijvoorbeeld het fenomeen wijkagent niet. Er werd gesproken over waar die (kleine) verschillen zitten en hoe je daar samen mee omgaat.”

Damian: “Elkaar ontmoeten is de beste manier om verschillen te zien en uit te leggen. De formule van Café Integracja is: eerst koffie en koek, dan – kort – een praatje over een thema en daarna blijven de mensen hangen om over van alles door te praten. Ons doel is dat mensen de dag na zo’n bijeenkomst hoi zeggen tegen de buurman. Het café is een soort catcher, om mensen uit hun huis te ‘lokken’ en om ze wat mee te geven over hoe het hier werkt. We hopen dat dit de drempel verlaagt om een lokaal café te bezoeken en met mensen te praten.”

Dus Café Integracja is een begin van nieuwe ontwikkelingen?

Roy: “Zeker. Als mensen eenmaal die stap gezet hebben, dan komen ze ook wel weer een volgende keer. Naar een café, een buurtbarbecue of een andere vrijwilligersbijeenkomst. Om mensen hiervoor uit te nodigen moet je trouwens geen advertentie zetten, maar actief werven van deur tot deur en in een gesprek mensen verleiden.”

Damian: “Ja, dat moet echt persoonlijk. Wij willen het idee planten in de dorpen en dat dan faciliteren en ondersteunen, maar daarna moeten koplopers in de dorpen het initiatief overnemen. Het idee is dat groepen zich gaan uitbreiden. Dat hebben we ook zien gebeuren bij World Cleanup Day in Ysselsteyn en Meerlo.”

Gaat Café Integracja ook door tijdens Coronatijd?

Damian: “We hebben digitale sessies gehad, die op Youtube heel goed zijn bekeken.”

Roy: “Daarmee bereik je weer andere mensen, dus dat is ook mooi. Maar integreren is ontmoeten, en daarvoor zijn de online sessies minder geschikt.”

Damian: “We gaan sowieso door. Onlangs hebben we nog gepraat met Roy en zijn collega-wethouder uit Venray over nieuwe, ambitieuze plannen, die door beide gemeentes gesteund worden. Bijvoorbeeld het initiatief ‘1 + 1’, waarmee we deelnemers zelf verantwoordelijk maken voor integratie door activiteiten. Dan kun je bijvoorbeeld gaan bowlen met je Nederlandse buur, die je dan gratis mag meenemen. Zo maken we de mensen bewust dat leven meer is dan werken, eten en slapen. Het is ook een sociaal iets!”

Wat is jullie ideaal?

Roy: “Dat iedereen meedoet. Ik wil de wethouder zijn voor alle inwoners en wil het totale plaatje laten zien: arbeidsmigranten hebben meerwaarde voor de economie, maar kunnen ook iets betekenen in vrijwilligerswerk of in mantelzorg.”

Damian: “We staan nog maar aan het begin en het gesprek is de eerste stap. Het creëren van de gelegenheid daarvoor is al heel wat. Eigenlijk hoop ik dat de gemeenschap spontaan samen dingen gaat ondernemen. Op de korte termijn ben ik blij als burens met elkaar gaan praten. Fijn als dat Polen en Nederlanders zijn, maar het geldt eigenlijk voor alle burens!”

Hulp nodig bij jouw burgerinitiatief? KNHM foundation helpt je verder!

Ben je geïnspireerd door de verhalen in deze Werkplaats? Wil je advies of begeleiding bij het verbinden van inwoners in jouw buurt? Of ben je als gemeente op zoek naar een andere, nieuwe vorm van samenwerking met de inwoners? Laten we dan eens een (digitaal) kop koffie drinken om te kijken wat we voor je kunnen betekenen.

KNHM foundation daagt mensen uit hun leefomgeving socialer en mooier te maken. We inspireren, adviseren en verbinden maatschappelijke initiatieven waardoor zij sneller groeien.

Workshops

Als netwerk van professionals helpt KNHM foundation die actieve burgers bij het verbeteren van hun buurt. Onze adviseurs werken vanuit provinciale en landelijke adviesteams. Je vindt ons dus door heel Nederland. Ook organiseren we regelmatig (online) workshops en kennisbijeenkomsten. Die helpen je bij het opstarten, uitvoeren en voortzetten van je (buurt)initiatief. Deze bijeenkomsten zijn vooral praktisch van aard: je

doet kennis en inspiratie op van professionals en kunt hier direct mee aan de slag. Denk aan crowdfunding, social media, pitchten en het schrijven van een plan van aanpak.

Meer weten?

Neem eens een kijkje op onze website: www.knhm.nl. Daar lees je alles over KNHM foundation, onze programma's, de workshops en vooral veel mooie verhalen. Verhalen van actieve burgers die het aandurven om hun dromen voor de buurt te realiseren. Wij delen deze verhalen graag, ook via Twitter (@KNHM_) en Facebook (www.facebook.nl/KNHM). Houd ons dus in de gaten!

Vrijwilliger worden

Wij zijn altijd op zoek naar nieuwe vrijwilligers. Mensen met een breed netwerk, die het een uitdaging vinden om actieve burgers te begeleiden bij het verbeteren van hun leefomgeving. Die zich vrijwillig willen inzetten door kennis, netwerk en tijd te delen met maatschappelijke projecten. Daar staat natuurlijk ook iets tegenover. Je inzet als vrijwillige adviseur biedt naast een nieuw netwerk, inspiratie en collegialiteit, zinvol werk met burgerinitiatieven en sociale ondernemers. Meerdere keren per jaar organiseren we informatiebijeenkomsten waar we je alles vertellen over KNHM en waar je al je vragen kunt stellen. Nieuwsgierig? Kijk op www.knhm.nl/word-adviseur voor meer info.

“Een goed gesprek levert altijd iets op”

“AanTafel is een methode om in een gesprek jezelf en elkaar aan te zwengelen. Je gaat op een laagdrempelige manier met andere vrouwen – bekend of onbekend – het gesprek aan over ‘iets anders’. De methode daagt je uit om meer de diepte in te gaan. Hiermee wordt de wereld een stukje mooier.” Aldus **Carien Kirkels**, die al vijf jaar gesprekken voor aanTafel in de regio Zuid-Oost/Eindhoven organiseert.

tekst: Arghje de Sitter

“In coronatijd had ik een (online) aanTafel-gesprek met één oudere vrouw en één jongere vrouw. De jongste zat vlak voor een promotie in haar werk. Door onze reflectie werd zij zich bewust van haar gedrag en kon ze zelf stappen zetten. Zij heeft dankzij aanTafel haar werkgesprek heel anders ingestoken. Net als een andere vrouw die na een aanTafel-gesprek een flink hoger salaris bij een sollicitatie durfde te vragen, en kreeg. Er zijn dus heel concrete uitkomsten, waarbij je de denkracht van alle vrouwen aan tafel gebruikt. Dat hoeft niet voor individuele doelen te zijn, het kan ook gaan over een collectief doel, zoals iets bewerkstelligen voor de buurt.”

“WOMEN Inc. werkt aan gelijke kansen, aanTafel is daar een instrument voor. Als je een doel hebt, genoeg lef en een goed netwerk, dan ben je klaar om een volgende stap te zetten: weg van eenzaamheid, terug naar werk of naar betrokkenheid bij de samenleving.” Zo schetst Carien het uitgangspunt van aanTafel. Er zijn drie verschillende gesprekstypen: doel, lef en netwerk. Elk met eigen uitkomsten en methoden, gebaseerd op de aanpak van Jump Movement, Nederland in dialoog en Durftevragen. “Een doel-gesprek gaat bijvoorbeeld over aan het werk willen of vrijwilligerswerk in de buurt willen doen. In een lef-gesprek verzamel je lef en in een

netwerk-gesprek kom je erachter hoe anderen je kunnen helpen. Je kunt de gesprekken als serie doen, maar ook los.”

Elke deelnemer – meestal zo’n vier tot zes, maar één op één komt ook voor – brengt een eigen vraag of thema in. Alleen de vorm ligt vast, niet het onderwerp. “We werken met vragen en een timer: je krijgt beperkt de tijd om een vraag te beantwoorden. Dat stimuleert heel erg om vanuit je gevoel te praten. Je vertelt wat het eerst in je opkomt, omdat er geen tijd is om lang na te denken. Vrouwen zijn gewend om meteen op elkaar te reageren. Maar hier doen we dat niet en luisteren we juist veel. Als je weet dat je zelf aan de beurt komt, is er ook minder behoefte aan reageren. Als gespreksleider neem ik zelf ook deel en zorg ik ervoor dat ieder evenveel aandacht en tijd krijgt. We zijn zo’n 2,5 uur bezig.”

“Ik merk dat juist netwerken voor veel vrouwen lastig is”

WOMEN Inc. leidt (kosteloos) gespreksleiders op lokaal de gesprekken organiseren. Bij AanTafel kun je praten met andere vrouwen uit je buurt, maar de gesprekken en de netwerken die erdoor ontstaan, kunnen ook buurtoverschrijdend zijn (zeker nu ze online plaatsvinden). “Ik werk in Eindhoven samen met de bieb, die ook lokale activiteiten voor vrouwen wil organiseren. De afgelopen 5 jaar heb ik er elke maand op vrijdagavond aanTafelgesprekken gehouden.” Carien is enorm betrokken bij het initiatief. “Ik ben een netwerker pur sang en merk dat juist netwerken voor veel vrouwen lastig is. AanTafel is gewoon superleuk. Elk gesprek levert me wat op, geeft energie, biedt een nieuwe denkrichting. En het werkt, echt elke keer weer. Al doe ik het zes keer in de week, dan heb ik zes keer een nieuw inzicht. Het delen en ook de momenten van stilte zijn waardevol, zeker in deze tijd. Het helpt om vooruit te komen in het leven.”

Vrouwen met elkaar aanTafel

WOMEN Inc. streeft naar een samenleving met gelijke kansen voor iedereen, ongeacht gender en sekse. De thema's zijn werk, gezondheid, media, geld, onderwijs en overheid.

AanTafel is een van de activiteiten van WOMEN Inc. In aanTafel motiveren vrouwen elkaar om kansen te zien en te grijpen.

AanTafel is voortgekomen uit het succesvolle De tafel van één, in 2012 gestart voor vrouwen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

www.womeninc.nl

— “ —

Diversiteit betekent
uitgenodigd zijn
op het feestje.

Inclusie betekent
dat je het feestje
mee helpt te organiseren.

— ” —

- redactie Werkplaats -

